

ὑπῆρχε θέσις ἐν ᾗ τὸ χῶμα ἐφαίνετο ἀρτίως μετακινήθην, καὶ ἐνθα εἶχε ῥιφθῇ ἀνθηρὸς στέφανος.

Ὁ Εὐδωρος ὤθει διὰ τοῦ ποδὸς τὸν στέφανον, σκάπτει τὴν γῆν, ἀνακαλύπτει τὸ φέρετρον, θραύει τὸ σκέπασμα, καὶ ἐκ νέου βλέπει τὸ θῦμά του.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἤχησεν ὁ κώδων τοῦ ὥρολογίου... ὁ ἱατρὸς πεφοβισμένος ἐμέτρησε τοὺς κτύπους... ἦσαν δέκα.

— Καλά. «*Opportunum duso duodecim horas momentum permanebit.*» Ἐχω εἰσέτι καιρόν.

Καὶ ἀπαγγεῖλας τὰς μυστηριώδεις ταύτας λέξεις, ἀνεστήκωσε τὸ σῶμα τόσον προσεκτικῶς ὥς ἐάν ἦτο γυνὴ καθεύδουσα ἣν ἐφοβεῖτο νὰ ἐξυπνίσῃ, καὶ τὸ κατέθεσεν ἐπὶ τοῦ μανδύου του.

Τὸ φέρετρον ἔμεινε κενόν· ἀλλ' ὅταν ἐτοιμασθῇ τὸ μαυσωλεῖον διὰ νὰ ἀποτεθῇ εἰς αὐτὸ ἡ λάρναξ, τί θέλουσιν εἰπεῖ διὰ τὴν ἐλαφρότητά του;

Πρό τινων ἐτῶν εἶχε συμβῇ τρομερά τις βεβήλωσις· ἀποθανούσης νέας καὶ ὠραίας κόρης, τὴν ἐθαψάν· τὴν δὲ ἀκόλουθον πρωΐαν τὸ πτώμα της εἶχε γενεῖ ἄφαντον. Ἐγένετο δὲ μετὰ ταῦτα γνωστόν ὅτι ὁ ἐραστὴς αὐτῆς ἐλλὼν νυκτὸς ἀπήγαγε τὸ πτώμα, τὸ ἐταρίχευσεν, καὶ ἐξηκολούθει λατρεύων τὸν σκελετόν. Φωραθέντος δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἐκάλῃ ζῶν.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ πληρωθῇ τὸ κενόν· ἀνάγκη τὸ φέρετρον νὰ γίνῃ βαρὺ. Ὁ Εὐδωρος κατέθεσεν εἰς αὐτὸ ἄγαλμα ἀγίου σκυληκάδρωτον ὅπερ τυχὸν εὔρεν ἐγκαταλειμμένον, καὶ προσηλώσας ἐκ νέου τὴν λάρνακα τὴν ἐκρύψεν ὑπὸ γῆν.

Τούτου δὲ γενομένου κύπτει πρὸς τὸ σῶμα τῆς κοιμήσεως, τὸ φέρει ἐπὶ τῶν ὤμων του ἐξέρχεται τοῦ κοιμητηρίου καὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ διὰ σκοτεινῶν καὶ ἐρήμων ὁδῶν ἐπανέρχεται εἰς τὴν κατοικίαν του.

Ἐν ἔτει 1801, μετὰ δεκαεπτὰ ἔτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν συνέβησαν ταῦτα, σύγκρουσις συνέβη ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ὁρολογίου, μεταξύ τοῦ ἱππότη τοῦ τῆς Κομιγγίας, καὶ τοῦ νέου μαρκεσίου τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου. Ὁ τελευταῖος οὗτος τραυματισθεὶς καιρίως μετεφέρθη ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὸν παρκαείμενον οἶκον τοῦ ἱατροῦ Εὐδώρου, οὗ τινος ἡ φήμη ἦτο μεγίστη. Ἀνακληθεὶς δὲ εἰς τὴν ζωὴν διὰ τῶν φροντίδων τοῦ ἱατροῦ, ἐξεπλάγη ἰδὼν τὴν ὁμοιότητα ἣτις ὑπῆρχε, πλὴν τῆς μεγάλης τῆς ἡλικίας διαφορᾶς, μεταξύ τῆς συζύγου τοῦ ἱατροῦ καὶ τῆς ποτὲ θείας του, τῆς κοιμήσεως τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου, ἀποθανούσης εἰς ἡλικίαν εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν, τῆς ὁποίας ὁ μαρκεσιὸς εἶχεν ἰδεῖ τὴν εἰκόνα.

Γ. ΛΑΝΟΣ ΠΕΚΚΟΣ.

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΙΗ'. ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΑ,

καὶ ἰδίως περὶ τῆς Πελοποννησιακῆς ἐπαναστάσεως.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ἐκ τῆς Ἱστορίας Τῶν Νεωτέρων Ἑλλήνων

τοῦ Κ. Δ. Ράφρελ.

Μετὰφράσις

Γ. Χ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ.

—ooo—

Περὶ τὰς ἀρχάς τῆς 18 ἑκατονταετηρίδος οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνες, οἵτινες προτοῦ μόνον εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐτόλμων νὰ ἐμπορεύωνται, εἶχον ἤδη καθ' ὅλας τῆς ἐπικρατείας τὰς πόλεις ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ ἀποθήκας. Ἀπολαμβάνοντες δὲ τὴν πᾶσιν τῶν εὐρωπαϊῶν ἐμπόρων, ἀφιερῶντο, ἀγγέλους καὶ τολμηροὺς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, καὶ μικρέμποροι ἢ μεσῖται κατ' ἀρχάς, ἐγένοντο μετ' ὀλίγον ἐμποροὶ καὶ αὐτοὶ, καὶ ἐκέρδιζον πλοῦτη ἀκαταλόγιστα.

Μετὰ τοῦ πλούτου ἐπεδίδετο τότε, ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ πρὸς τὴν παιδείαν ἀγάπη, καὶ οὕτω τῶν γραμμάτων ὁ πόθος ἐξεπλώθη εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἡ δὲ ἀναγέννησις αὐτῶν τε καὶ τῶν τεχνῶν καθίδρυε πανταχοῦ τὰ προεόρτια τῆς ἐλευθερίας. Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους Ῥωσοὶ τινες ἱερεῖς, εἰσχαγόντες ἐν ταῖς Μοναῖς τοῦ Ἀθῶ τὰ εὐρωπαϊκὰ φῶτα, ἐνέχυσαν εἰς τὸν ἐλληνικὸν κλῆρον τὰ πρῶτα σπέρματα, ὅσα ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ βελτιώσωσι τὴν ἀνατροφὴν του. Ἐκτοτε δὲ σχέσεις στενότεραι συνεφιλίωσαν τοὺς ἱερεῖς τῆς Ἀρκτου καὶ τῆς Ἀνατολῆς, πάντας τῆς αὐτῆς πίστεως λειτουργοὺς καὶ εἰς τὰ αὐτὰ δόγματα ὑποκειμένους· καὶ τὸ Ἅγιον Ὅρος, γνωστὸν τότε διὰ τὸ πλῆθος μόνον τῶν καλογέρων καὶ διὰ τὰ πλούτη αὐτῶν καὶ τὴν ἀμάθειαν, ἐγένετο ἤδη ἐστία φωτισμοῦ. Ἀκαδημίας δὲ ἰδρυθείσης, ἡ ἀμιλλα ἀνέδειξεν, ἐν τῷ μικροῦ χρόνῳ, ἀνδρας διακεκριμένους, οἵτινες, καλούμενοι εἰς ἐπισκοπικοὺς θρόνους, μετέδιδον εἰς τὰς ἐαυτῶν ποίμνας τὴν πρὸς τὰ γράμματα κλίσιν. Οὕτω δὲ ὁ εἰς ὑψηλὴν θέσιν ἀναβιβασμὸς ἀνδρῶν πενήτων προτοῦ καὶ ταπεινῶν, ἀνεφλόγιζε κραταιῶς τὴν φιλοτιμίαν τῆς πρὸς τὴν παιδείαν ὀργῶσης νεολαίας.

Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ἠδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσι τότε ὅ,τι δὲν ἐτόλμων νὰ δοκιμάσωσι πρότερον, ὅ,τι οὐδεὶς σουλτάνος ἔχων τὰ φρονήματα Μωάμεθ τοῦ Β'. ἠθελὲ ποτε ἐπιτρέψει. Οὕτω τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας αἱ μεγαλείτεραι πόλεις, αἱ εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ὑποκείμεναι δυναστείαν καὶ

ὑπὸ σημαντικοῦ πλήθους χριστιανῶν κατοικοῦμεναι, ἔσχον καὶ Γυμνάσια ἐκπαιδευτικὰ καὶ δημόσια κα-
ταστήματα. Ἐκεῖ ἐδιδάσκοντο τὰς ἐπιστήμας καὶ
τὰς τέχνας ἡ διψῶσα παιδείαν νεολαία, διδάσκα-
λοι δὲ ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου
Ὁρους οἱ ἀριστοί, καὶ πρῶτον τότε φορὰν, ἀφ' οὗ τὸ
πένθος τῆς δουλείας ἐκάλυπτε τὴν πατρίδα τοῦ
Παλαιολόγου, ὁ τεταπεινωμένος τῆς Ἑλλάδος λαός,
ὁ καὶ δόξῃ πραχενιστέρας ἐτι ἐναθροινόμενος, ἤκουε
μετὰ παλμῶν τὰ ὀνόματα τοῦ Μιλτιάδου, τοῦ Λεω-
νίδου, τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Ἀριστείδου, ἐμα-
θεν ὁποῖους εἶχε προγόνους, ἤκουσε τὰ ἐνδοξα αὐτῶν
κατορθώματα, καὶ ἐμάνθανεν ὅτι ἡ γῆ, ἡ διὰ τῶν
ιδρώτων αὐτοῦ ὑπὲρ τυράννων βαρβάρων καλλιερ-
γούμενη, ἦτο ὁ ἐκλεκτός τῆς ἐλευθερίας τόπος καὶ
ὁ τάφος τῆς τυραννίας. Ὅποῖαι ἄρ' ἀγε θλιβεραὶ
σκέψεις ἀναφύοντο εἰς τὴν διάνοιάν του, ὅτε ἀνε-
λογίζετο τὸ κλέος τὸ παρελθόν καὶ τὴν παρακ-
μὴν του τὴν ἐνεστῶσαν; Ὅποῖαν ἤσθάνετο ἀγανά-
κτησιν θεωρῶν τὴν ἐνδοξὸν καταγωγὴν του ἐν τῇ
ταπεινώσει τῆς δουλείας ἀμυρουμένην;

Ἦνθιζε τότε ἡ Χίος ἐμπορευομένη ἐν Εὐρώπῃ
καὶ Ἀσίᾳ, καὶ ἀντὶ σχολείου ἀπλοῦ ἐθεμελίονε
Γυμνάσιον, ὅπερ μετ' ὀλίγον ἐγένετο περιβόητον.
Ἀλλὰ καὶ ἡ Σμύρνη δὲν ἔμενεν ὀπίσω· οἱ δὲ Ἕλλη-
νες τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Ἀδριανῆς εἶχον ἤδη
ἐγείρει Σχολήν, ὅπου ἐδιδάσκετο ἡ ἀρχαία καὶ νεω-
τέρα φιλολογία, ἡ θεολογικὴ καὶ αἱ ὑψηλαὶ ἐπι-
στήμηαι. Τοιαύτας δὲ σχολὰς ἐθεμελίονον καὶ αἱ πό-
λεις τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ τὸ ἐν Ἀθήναις Γυ-
μνάσιον ἦτο τὸ ὀνομαστότερον πάντων διὰ τὸ τὴν
ἐμβρίθειαν τῶν σπουδῶν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν τῶν
καθηγητῶν του ἀνεξαρτησίαν.

Παρατηρητέον δὲ ἐνταῦθα πόσον ἐβεβλινώθη ἡ
κατάστασις τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐμποδιζόμενοι
ὑπὸ τῶν δυναστῶν, δὲν ἠδύναντο προτοῦ νὰ ἐγεί-
ρῃσι σχολεῖα, ἢ δὲ παρέδκινον πανταχοῦ τὴν
λησμονουμένην ἀπαγόρευσιν. Ἐνῶ δὲ πρότερον δὲν
ἐπετρέπετο αὐτοῖς οὔτε ἡ σκέψις, αἱ τύραννοι τότε
ἐπεφόρτιζον εἰς αὐτοὺς τὴν φροντίδα τῆς κυβερνή-
σεως τοῦ Κράτους. Εἰς αὐτοὺς μόνον ἀνῆκε νὰ σκέ-
πωνται ἀντὶ τοῦ Σουλτάνου καὶ τῶν ὑπουργῶν
του, αὐτοὶ μετ' ὀλίγον πρέπει νὰ σκέπτονται καὶ
ἀντὶ τῶν πασάδων καὶ λοιπῶν ἀγέδων, διότι καὶ
οὗτοι θέλουν νὰ ἔχωσι παρ' αὐτοῖς νέους Ἕλληνας
γνωρίζοντας ξένας γλώσσας. Πᾶς Τούρκος ἰσχυρὸς
ἔχει χριστιανὸν γραμματέα, ἕκαστος Μουσουλμάν-
νος λειτουργὸς ἔχει χριστιανὸν διερμηνέα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην, καθ' ἣν οἱ μὲν τούρ-
κοι ὑπ' ἀλλήλοις εἶχον ἀνὰ ἓνα δραγομάνον, οἱ δὲ
Ἕλληνες εὐνοοῦμενοι ἐθεωροῦντο ἀπαρσιτῆτως ἀνυχ-
καῖοι, ἀνεράνη εἰς Ἕλληνα υἱὸς πλουσίου τινὸς Ἰωνοῦ
ὁ Ἰωάννης Οἰκονόμου, ὅστις, καίτοι ἄνευ κρότου
διαβὰς ἐκ τοῦ Κόσμου, εὐηργέτησε πολὺ τοὺς ὁμο-
γενεῖς του. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Κυδωνιάς, καὶ μόλις
πατήσας τὴν ἡλικίαν ἡλικίαν, ἐθλίβετο διὰ τὴν ἐλε-
εινὴν κατάστασιν τῶν ὁμογενῶν του. Αἱ Κυδωνίαι
τότε οἰκοῦμεναι ὑπὸ χριστιανῶν καὶ Τούρκων, ἦσαν

πόλεις ἀξιοδάκρυτοι· τῶν χριστιανῶν ἡ καταπίεσις,
ἡ θρασύτης τῶν Μουσουλμάνων καὶ ἡ πτωχεία τοῦ
τόπου, ὅστις ἄλλως κυβερνώμενος ἔπρεπε νὰ εὐδαι-
μονῇ διὰ τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας, κατέ-
πληττον τοσοῦτον ἀλγεινῶς τὸ πνεῦμα τοῦ νέου
Οἰκονόμου, ὥστε ἀπεράσισε νὰ δοκιμάσῃ ἓνα σῶσιν
τὴν δυστυχῆ αὐτοῦ πατρίδα.

Θεωρήσας προσφύτερον εἰς τοὺς σκοποὺς του
τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐπάγγελμα, ἐσκέφθη ὅτι, ἱερεὺς
ὢν, εὐκόλως εὗρισκε προστατὰς εἰς τὴν Κωνσταν-
τινούπολιν. Ἐγκρατὴς δὲ γενόμενος τῆς τουρκικῆς
διαλέκτου, ἀνεχώρησεν ἐκ Κυδωνιῶν, ἔχων ἡλικίαν
εἴκοσι πέντε ἐτῶν καὶ εἰσῆλθεν εἰς μίαν τῶν μονῶν
τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Μετ' ὀλίγα δὲ ἔτη, ἱερεὺς χει-
ροτονηθεὶς, ἐπορεύθη εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Κρά-
τους, φέρων συστατικὰ γράμματα τῶν ἡγουμένων
τοῦ Ἀθῶ. Ἐκεῖ δὲ ὑπὸ τῆς ἀγιστοσύνης τῶν πόθων
του ἐμπνεόμενος, δὲν ἐδίστασε νὰ ἀγωνισθῇ ὑπὲρ
τῆς εὐδαιμονίας τῶν πασχόντων συμπολιτῶν του.
Καὶ αἱ ταπεινώσεις αἱ ὑπέστη κατ' ἀρχὰς καὶ αἱ
ἀνωρελαὶ παρκαταστάσεις τῶν προσπαθειῶν του καὶ
ἡ ἀδικοφροσύνη τῶν δυναμένων νὰ τὸν συνδράμωσι,
δὲν ἰσχύσαν νὰ θαμάρτωσι τὴν ἐπιμονὴν του, ἀλλ'
εὐγλωττος καὶ καρτερικὸς ἐζήτει τὴν ἐλευθερίαν
τῶν ἐν Κυδωνίαις χριστιανῶν, τὴν ἀπέλασιν τῶν
τούρκων καὶ τὴν ἀδίκαν αὐτοτελοῦς διοικήσεως διὰ
τοὺς ἑαυτοῦ συμπολίτας, προστατευομένης μὲν ὑπὸ
τοῦ πασᾶ τῆς Προύσης, ἐπιβλεπομένης δὲ ὑπὸ εἰ-
δικοῦ αὐτοῦ ἀντιπροσώπου. Καὶ δὲν ἐζήτει μόνον
τὴν καταστολὴν τῶν καταχρήσεων, αἵτινες ἐβλά-
νιζον τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, ἀλλ' ἤθελεν, ἐν μέσῳ
τῆς τουρκικῆς τυραννίας, νὰ θεμελιωθῇ μικρά τις
χριστιανικὴ δημοκρατία. Ἐὰν ἐζῇ πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν
ὁ σκοπὸς οὗτος ἤθελε τῷ προζενήσει θάνατον, ἀλλ' ὁ
καιρὸς μετεβλήθη, καὶ οἱ Τούρκοι, συνειθισμένοι νὰ
ὑπηρετῶνται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐφέροντο ἤδη εὐ-
νοϊκότεροι πρὸς αὐτούς. Οὕτως ὁ Ἰωάννης Οἰκονό-
μου, εἴτε ὑπὸ τῶν φαναριωτῶν βοηθούμενος, εἴτε
τῇ συνδρομῇ τοῦ πολλὰ ἐν τῇ σουλτανικῇ αὐλῇ
δυναμένου Πετράκη, περιφήμου τότε τραπεζίτου,
κατάρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν αἵτησίν του, καὶ ἐπα-
νῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, φέρων φερμάνιον
τοῦ Σουλτάνου, ἀπολύον τῆς τουρκικῆς δικαιοδο-
σίας τὴν γῆν τῶν Κυδωνιῶν, ταττομένην ἐφεξῆς
εἰς τὴν εἰδικὴν ἐξουσίαν ἑλληνικῶν ἀρχῶν, ὑπὸ τοῦ
λαοῦ ἐκλεγομένων.

Καὶ τὰ πρωτοφανῆ πρόνομια ταῦτα, μετέβα-
λον μετ' οὗ πολὺ τὰ πράγματα τῶν Κυδωνιῶν,
διότι ἀντὶ τῶν ἀπελασθέντων Τούρκων ἦλθον ἀποι-
καὶ ἐκ τῶν νήσων ἡ παραλίων τῆς Ἰωνίας Ἕλλη-
νες, φέροντες τὰς ἑαυτῶν οἰκογενεῖας καὶ τὰ πλοῦτη.
Ὁ δὲ Οἰκονόμος ἐκάλεσε τοὺς τε νησιώτας καὶ τοὺς
Πελοποννησίους, ὑπισχνόμενος πάντα τὰ ἀγαθὰ
ἐμπορικῆς ἐλευθερίας καὶ κυβερνήσεως πατρικῆς.
Καὶ πολλὰς μὲν ἐφοδύμησεν ἐκκλησίας, ἐθεμελίωσε
δὲ Γυμνάσιον ἀξιόλογον. Ἡ βιομηχανία τότε, ἐκ
τούτων λαμβάνουσα τὴν ῥοπὴν, ἀνεπτύσσεται, καὶ
ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ σύστασις δερ-

ματουργείων καὶ πολλῶν καταστημάτων, ὅπου ἐβόφοντο τὰ ἔρια καὶ ἐκπυρρίζετο τὸ ἔλαιον, ἐπλούτισαν, ἐν βραχεὶ διαστήματι χρόνου, τοὺς πρώτους τῶν Κυδωνιῶν ἀποίκους. Ὁ δὲ Οἰκονόμος, ὁ τοσαῦτα παρκαγῶν ἀγαθὰ, ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀληθὴς πατήρ καὶ εὐεργέτης. Διὸ καὶ οἱ Ἕλληνες ἀφωσιώθησαν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του, καὶ συνέδραμον μετ' ὀλίγον αὐτὸν οὐσιωδῶς νὰ καταβάλῃ τὰς μηχανορραφίας καὶ τὰς πλεκτάνας τῶν γειτόνων Μουσουλμάνων, οἵτινες ἐφρόνουν τὴν δόξαν του. Οὕτως ἡ μικρὰ τῶν Κυδωνιῶν πόλις, ἀναγεννηθεῖσα μετὰ τοσούτους αἰῶνας διὰ τὴν εὐρυϊαν ἐνός μόνου ἀνδρός, μόνη ἐκ πασῶν τῶν ἐλληνίδων πόλεων καὶ ἀποικιῶν προαπελάμβανε τὰ ἀγαθὰ τῆς ἀνεξαρτησίας.

Καὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ Οἰκονόμου (1740) προήγγειλαν εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν Ἑλλήνων νέας ζωῆς αὐγὴν χαρμόσυνον καὶ διαγελῶσαν, διότι ἡ ἐκπαίδευσις ἐξηπλώθη ἤδη εἰς τὰ ἀσκητήρια τοῦ Ἀγ' Ὁρους, εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀλβανίας, εἰς τὴν Ἀττικὴν, Πελοπόννησον καὶ Χίον, μεταδιδόμενη καὶ κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου οἱ ἡρωικοὶ Μανιάται ἐκίνησαν τὸν θαυμασμόν τοῦ Κόσμου, διότι, μόνον αὐτοὶ δι' ἀνδρικῆς καρτεροφυχίας δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς νόμους τῶν κατακτητῶν. Καὶ τὰ Ἀκροκεράυνια ἐπίσης καὶ τὸ Σοῦλι κατοικοῦνται ὡς γνωστὸν ὑπὸ ὀλίγων μὲν ἀλλὰ μαχίμων ἀνδρῶν, ἀξίων ἀπογόνων τοῦ Σκενδερμπεη, τοῦ κλέους ἐκείνου τῆς Ἀλβανίας, ἀλλὰ τῶν παρελθόντων χρόνων αἱ ταρχαὶ καὶ τῶν ιστορικῶν παραδόσεων ἡ σκοτία, ἐκάλυπτον τὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν ἐκείνων, ἀφ' ὧν ἐξερτᾶται ἡ μέλλουσα τῆς Ἑλλάδος τύχη, σήμερον ὅμως διαλύονται τὰ σκότῃ, καὶ ἤδη δυνάμεθα νὰ παρακολουθῶμεν τὴν δυσχερῆ καὶ μυστηριώδη πορείαν τῶν πραγμάτων, ἐξ ὧν πρέπει νὰ ἀναφυῇ ἡ θαυμασιωτέρα τοῦ Κόσμου ἐπανάστασις.

Ἡ δὲ Μάνη κεῖται πρὸς μεσημβρίαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ περιλαμβάνει τὴν σειρὰν τοῦ Ταυγέτου ἀπὸ τῆς Σπάρτης μέχρι τῆς θαλάσσης. Καὶ ἀνατολικῶς μὲν τέμνεται ὑπὸ τοῦ Εὐρώτα, δυτικῶς δὲ ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Ὁ ἄγριος οὗτος καὶ ἄκαρπος τόπος, ἄσυλον τῶν πάλαι Μεσσηνίων, οὗς τοσαῦτα ἐδόξασαν συμφορὰι, φέρεται προωρισμένος νὰ ὑπερασπίζηται, καθ' ὅλους τοὺς χρόνους, τὴν ἀδυναμίαν κατὰ τῆς τυραννίας καὶ τὸν πατριωτισμὸν κατὰ τοῦ μισητοῦ τῆς δουλείας ζυγοῦ. Γνωρίζομεν ἤδη ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ καὶ ἄλλοι τυχοδιώκται ἀπέφυγον τὴν ὀθωμανικὴν τυραννίαν μετὰ τὴν εἰσβολὴν Μωάμεθ τοῦ Β', ἐνωθέντες μετὰ τῶν σωθέντων κατοίκων τῆς Σπάρτης καὶ τοῦ Λεονταρίου. Εἰς τοὺς πολεμιστὰς δὲ τούτους καὶ τοὶ ἀραιούμενοι ὑπὸ λειποταξιῶν, προσέφυγον πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες, εἴτε ὑπὸ τῶν πασάδων, εἴτε ὑπὸ τῶν Βενετῶν καταδικασμένοι, πιστευεται μάλιστα ὅτι μετὰ αὐτῶν ἦσαν καὶ τινες ἐκ τῶν αὐτοκρατορικῶν οἰκῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Τραπεζούντος, οἵτινες, κρύπτοντες διὰ

πλαστῶν ὀνομάτων τὴν ἐπιστημότητα τῆς καταγωγῆς, συνεχωνεύθησαν μετ' οὐ πολὺ μετὰ τῶν ἰθαγενῶν, καὶ οὕτως ἐξέλιπον τὰ ἴχνη τῆς εὐγενείας τῶν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἂν ἦτο ἀληθὲς ἢ οὐ, ὀλίγον διαφέρει τὴν δόξαν τῶν Μανιατῶν, οἵτινες διὰ τῶν ἐαυτῶν λαμπρυνθέντες ἔργων, δὲν εἶχον ἀνάγκην τῆς ἀνωφελοῦς τιμῆς τοῦ ὅτι ἔρρεον εἰς τὰς φλέβας αὐτῶν καὶ βασιλικὸν αἷμα.

Οἱ πολεμισταὶ λοιπὸν οὗτοι, οἵτινες ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας ἡρωικῶς ἀντιστάμενοι ἀπέκτησαν τὸν σεβασμὸν καὶ αὐτῶν τῶν τυράννων τῆς Ἑλλάδος, ἔζων πάντοτε ὠπλισμένοι καὶ γρηγοροῦντες στερούμενοι δὲ τεχνῶν καὶ βιομηχανίας, μόνον προΐόντα εἶχον τὰ τουρκικὰ λάφυρα, καὶ ἐφωδιζόντο τὰ βιώσιμα διὰ τοῦ πολέμου. Αἱ δὲ γυναῖκες, κληρονομοῦσαι τὴν στωικὴν τῶν πάλαι Σπαρτιατισσῶν μεγαλοφυχίαν, παρηκολούθουν τοὺς ἐαυτῶν ἀνδρας εἰς τοῦ πολέμου τὸν ἀνεμοστρόβιλον. Ἐκεῖ μόνον ἐσώζοντο ἐτι λείψανά τινα τῶν ἡθῶν ἅτινα ἀπεθανάτισαν τὸν λαὸν τοῦ Λυκαύργου. Οἱ Μανιάται λοιπὸν, κατὰ φυλὰς διηρημένοι, ἐτάσσοντο εἰς ἐξουσίαν ἀρχηγῶν, καπιτάνων λεγομένων, πολλάκις μὲν στασιάζοντες ἀλλήλοις, πάντοτε δὲ εἰς τὰς κοινὰς ἀνάγκας ἀδελφικῶς συντασσόμενοι. Περὶ τὰ μέσα τοῦ 17 αἰῶνος ἐκυβέρνηε πάσας τὰς διαφόρους φυλὰς ἀνὴρ τις ἐκ τῶν Κομνηνῶν καταγόμενος, μεταδιδούς τὴν ἐξουσίαν διαδοχικῶς εἰς τὴν οἰκογένειάν του ἕως εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 18 αἰῶνος. Ἀλλὰ τότε πολλοὶ τῶν ἀρίστων πολεμιστῶν, ἀπολαβόντες τῶν φυλῶν τὰς ψήφους, περιεβλήθησαν διὰ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας, ὥστε ἡ περὶ τῶν πρωτείων ἔρις, ἐν τῷ μικρῷ ἐκείνῳ τόπῳ λαμπαδευομένη, παρήγαγε κατ' ἀνάγκην τὴν ἀναρχίαν. Ἐπὶ τέλος οἱ Μανιάται ἐπανέλαβον πάλιν τὰς συνήθεις ἐκδρομάς, ἅμα ἡ κυβέρνησις τῶν πραγμάτων ἀνετέθη ὀριστικῶς εἰς δέκα οἰκογενείας, τὰς ἐπιστημοτέρας τῶν δέκα φυλῶν. Καὶ οἱ φύλαρχοι οὗτοι ἦσαν συνήθως ἀπόλυτοι ἐξουσιασταί, ἀλλὰ κινδύνου τινὸς παρουσιαζομένου, συνήρχετο Συμβούλιον τῶν Γερόντων καὶ συνεσκέπτετο περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων. Κατὰ τὸ ἔτος 1740 πέντε ἦσαν ἐπίσκοποι εἰς τὴν Μάνην πολλὰ δὲ μοναστήρια καὶ ἑκατὸν εἴκοσι κεραλοχώρια, ὧν τὸ πολυπληθέστερον δὲν ἐμέτρα ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους οἴκους. Αἱ δὲ φυλαὶ πᾶσαι ἠδύναντο νὰ ἀριθμῶσι δεκαπέντε χιλιάδας μαχίμων ἀνδρῶν, ἐν καιρῷ δὲ ἀνάγκης καὶ ἄλλαι τόσαι γυναῖκες, μαχίμους καὶ αὐτὰς, εἰθισμέναι εἰς τοὺς κόπους καὶ εἰς τοὺς κινδύνους, καὶ προθύμους νὰ χύνωσι τὸ αἷμά των ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Ἰδοὺ τίνα ἦσαν τὰ λείψανα τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Πελοποννήσου, ὀλίγαι τινὲς συμμορίαι πολεμιστῶν διεσκορπισμέναι εἰς τὸ Μαίναλον ὄρος καὶ τὴν Κυλλήνην, καὶ μετρηταὶ τινες οἰκογένειαι περὶ τοὺς βράχους τῆς Μαντινείας περιπλανώμεναι, αὐταὶ διητῶντο μόνον ἀνεξάρτητοι, ἅπας δὲ ὁ ἄλλος χριστιανικὸς λαὸς ὑπνωττεν ἐν τῷ ζυγῷ, ἀδρανῆς καὶ ἀπεγνωσμένος. Ἡ δὲ Ἀττικὴ καὶ ἡ Βοιωτία, δυστυχέστεραι τῆς χερσονήσου, δὲν εἶχον οὔτε ἓνα

ἐλεύθερον πολεμιστήν· μόνον εἰς τὰς φάραγγας τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀλβανίας ἐσώζοντο τὰ ἄλλα λείψανα τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος θαλάσσιον.

Ἐκεῖ λοιπὸν, ἐν τῷ μέσῳ ἀναρχίας αἱματηρᾶς, ὀλίγοι χριστιανοί, ἐνδοξοὶ διὰ τὴν ἀνδρίαν των, διηρτῶντο σποράδην εἰς ἐρημίας καὶ εἰς ἄβυσσους ὄρη, ὅπου ἡ ὀμότης τῶν Τούρκων δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς φθάσῃ. Οἱ γενναῖοι πολεμιστὰς οὗτοι κατέβησαν ἐνίοτε ἐπὶ κορυφαίους Μπέη τινὸς ἢ Ἀγά, πολεμοῦντων πρὸς ἄλλους ὁμογενεῖς των, καὶ πάντοτε τῆς νίκης ἢ πλάστιγγ' ἐκλινε πρὸς τὰ ὅπλα, ὅσα διὰ τῆς ἐπικουρίας ἐκείνης ἐκραταροῦντο. Οὕτω, τῆς Ἀλβανίας ἐπὶ δύο αἰῶνας ταραττομένης, οἱ σουλτάνοι δὲν ἴσχυον νὰ ἐγκαταστήσωσι τὴν ἐαυτῶν ἐξουσίαν ἀσάλευτον, καὶ δύο ἢ τρεῖς πησάδες, διὰ μόνον τὸν τύπον διοριζόμενοι, ἐκυβέρνησαν ὅλην τὴν χώραν, ἐν ᾗ πᾶσαν τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δύναμιν τὴν στρατιωτικὴν ἰδιοποιῶντο οἱ ἰθαγενεῖς Ἀγάδες. Οὗτοι δὲ διὰ παντός· ἐνοπλοὶ καὶ εἰς ἀλληλομαχίας ἑτοιμοί, ἐφρόντιζον μᾶλλον νὰ ἐπιζητήσωσι τὴν ἐπικουρίαν τῶν χριστιανῶν, ἢ νὰ καταπνίγῃσι τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ οὕτως αἱ ἀδιάρκτοι ταρχαὶ οὐαιωδῶς ἐβελάτωσαν τὴν τύχην τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Μουσουλμάνοι τοὺς ἐτίμων, ἐθέρουν τὴν συμμαχίαν των, καὶ ἐφοβοῦντο τὴν ἐχθρὰν των. Ἐκ πάντων δὲ τῶν χριστιανῶν πολεμιστῶν, οἱ Σουλιῶται ἦσαν οἱ μᾶλλον ἐνδοξοὶ καὶ ἐπίφοδοι, κατοικοῦντες ἐν μέσῳ τῶν βράχων τῆς Θεσπρωτίδος, παρὰ τὴν πηγὴν τοῦ Ἀχέροντος καὶ τοῦ Κωκυτοῦ, κατὰ τὴν ἐσχατιάν τῆς σειρᾶς τῶν οὐρεῶν ἐκείνων ὁρέων, ἅτινα ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι Ἀχροκερύνια. Ἀνίκητοι δὲ μέχρι τοῦδε, δὲν ὑπέκειντο οὔτε εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ἄρχοντας, οὔτε εἰς τοὺς Πησάδες τῆς Πύλης, καὶ δικιτῶμενοι ἀνευ νόμων, οὐδεμίαν ἀνεγνώριζον ἐξουσίαν ἄλλην πλὴν τῆς τῶν ἐαυτῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες διεμοίραζον τὰ λάφυρα, καὶ διέλυον τὰς διαφορὰς τῶν ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένων πολεμιστῶν. Ἀληθῶς δὲ ὁ πόλεμος καὶ ἡ λαφυραγωγία ἦσαν αἱ διηνεκεῖς ἀσχολίαι τῶν ὁρειῶν ἐκείνων, εἴτινες κατέβηκον ταχεῖς καὶ ἀπροσδόκητοι εἰς τὰς πεδιάδας, ἐχθροὺς τε καὶ φίλους διαρπάζοντες.

Οἱ Ἀρματωλοὶ, ἰδίους ἔχοντες ἀρχηγούς, κατεῖχον τὰς ἀποτόμους κορυφὰς τῶν ὁρέων τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Αἰτωλίας, καὶ ἐμπειροπόλεμοι γενόμενοι διὰ τὴν συνεχῆ μετὰ τούρκων συμπλοκὴν, ἦσαν ὁμοίως ὡς οἱ Σουλιῶται φιλόνηκοι καὶ ἀνδρείοι, καὶ ὀλίγην ἠσθάνοντο συμπάθειαν διὰ τὰς συμφορὰς τῆς Ἑλλάδος, ἀποδίδοντες αὐτὰς εἰς τὴν ἀνανδρίαν τῶν πασχόντων. Ὑπερήφανοι ὄντες διότι φανεροὶ ἀντετάσσοντο κατὰ τῶν τυράννων, ὅτε μὲν ταπεινοῦντες αὐτοὺς, ὅτε δὲ ἐμποιούντες αὐτοῖς φόβους διηνεκεῖς, ἐθεώρουν τὴν κατὰστασιν ταύτην πάσης ἄλλης εὐτυχεστέραν· ἡ δὲ ἐλευθερία, ὡς τὴν ἐνόουν ἐκεῖνοι, εἶχε σύντροπον ἀναγκάειαν τὴν ἀκολασίαν, ὅθεν καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐπαθύμουν. Καὶ πρὸς τὰς θρησκείας ἐπιπόλαιοι ὡς οἱ ἕτεροι χριστιανοὶ τε καὶ τούρκοι Ἀλβανοί, ἦσαν πολλὰ ὀλίγον ἀκριβεῖς κατὰ

τὴν τήρησιν τῶν κανόνων αὐτῆς, (*) καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν ἐντελῶς ἀνεπίδεκτοι θρησκευτικοῦ ὑπὲρ Πατριδος ἐνθουσιασμοῦ. Διὸ ἀγαπῶντες τὰ ὅρη των καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξάρτητον ζωὴν τούτων αἰώνων, μόνον εἰς τὸ κέρδος ἀρρῶντες ἠδύναντο νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ οὔτε κατ' ἰδέαν ἐσκέπτοντό ποτε νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἀμισθί. Οὕτω λοιπὸν ἡ μεσημβρινὴ Ἠπειρος καὶ αἱ ἐπαρχίαι αἱ τῷ Κρισσάκῳ κόλπῳ γειτνιάζουσιν εἶχον ἐν μέρει Ἕλληνας πολεμιστὰς καὶ ἀνεξαρτήτους, εἰς δὲ τὸν Πίνδον, τὸν Ὀλύμπον καὶ τὸ Πήλιον ὑπῆρχον ἐπίσης Ἀρματωλοὶ. Ἀλλ' ἐκ πάντων τῶν ἐλευθέρων πολεμιστῶν οἱ Μοντενεγρίνοι κάτοικοι τῆς ἀρκτικῆς Ἀλβανίας, τῆς τότε μετὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ τῶν Ἑνετικῶν κατακτήσεων κειμένης, ἀνεδείχθησαν οἱ μᾶλλον ἰσχυροὶ καὶ περιδοξοί. Ὁ μικρὸς τόπος αὐτῶν καλεῖται Μοντενέγρον, κοινῶς, Μκυροβούνι, ὅστις ἔχων τὸ τραχὺ κλίμα καὶ τὴν ἀπότομον φύσιν τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Πυρηναίων, φαίνεται εἰς φωλεὰς θηρίων μᾶλλον ἢ εἰς κατοικίαν ἀνθρώπων προωρισμένης. Ἀλλ' ὅ πόσον εἶναι τεράστιος τῆς ἐλευθερίας ἡ γοητεία, πόσον εἶναι ἡ τυραννία ὀδυνηρά, ὅταν ὁ ἀνθρώπος δοκιμάζῃ πρῶτην φορὰν τὰ δεσμά της! ἰδοὺ διατὶ προτιμᾷ τὴν τραχύτητα τῶν ἐρημιῶν καὶ τὰς ἀπομονώσεις. Οὕτως οἱ Μοντενεγρίνοι ἦσαν εὐδαίμονες ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁρέων, ἅτινα ἡ γενναῖα ψυχὴ των ὑπερασπίζετο, ἐξαγροασθέντα ἤδη διὰ τοῦ αἵματος τῶν προγόνων. Καὶ ἡ κοινωνία των, πληθυνομένη καθεκάστην, ἠρίθμει μέχρι τῶν ἑκατὸν χιλιάδων κατοίκων, ἐξ ὧν αἱ δεκαπέντε ἦσαν μάχιμοι, ἐκ τούτων δὲ κατ' ἑτοσ τινὲς μὲν ὑπηρέτουν τὰς Ἑνετικὰς σημαίας, τινὲς δὲ κατετάσσοντο εἰς τὰ στρατεύματα τῆς Νεαπόλεως, καὶ μετ' οὐ πολὺ, μεμνημένοι τῆς Εὐρωπαϊκῆς πειθαρχίας, ἐπανήρχοντο πολεμισταὶ τέλειοι, καὶ προσεγύμναζον τὰς φυλὰς των. Τότε δὲ οἱ Μοντενεγρίνοι ἐνέημοζον τὴν νέαν τακτικὴν κατὰ τῶν γειτόνων Ὀθωμανῶν, καὶ ὑπερήφανοι διὰ τὴν διηνεκῆ ὑπεροχὴν των, ἐφλέγοντο ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νὰ ἀρπάσωσιν ἐκ τῆς ἐξουσίας τυράννων διαφθαρμένων τὰς περικαλλεῖς τῆς Ἰλλυρίας κοιλάδας, αἵτινες ἦσαν προγονικὸν κτῆμά των.

Ἀξιολημώμεντος ὑπῆρξε δι' αὐτοὺς ἡ βασιλεία Πέτρου τοῦ Μεγάλου, τοῦ Κζάρου τῶν Ρωσιῶν. Πολλοὶ Μοντενεγρίνοι ἐτάχθησαν εἰς τὰς σημαίας αὐτοῦ, καὶ περιῆλθον μετ' ὀλίγον εἰς τὰ πρῶτα στρατιωτικὰ ἀξιώματα, ἡ δὲ πατρίς αὐτῶν ἀπεφάσισε νὰ χειροτονῶνται ἐν Πατροπόλει οἱ ἀρχιερεῖς των. Ἐλπίζοντες ὅτι μίαν ἡμέραν ἐμελλεν ὁ ὀρθόδοξος ἀυτοκράτωρ νὰ ἀναγείρῃ τὸν θρόνον τοῦ Κωνσταντίνου, ἐγένοντο ἐκουσίως σύμμαχοι τῶν ρώσων καὶ ὑποτελεῖς, αὐτοὶ οἱ μήποτε ὑπακούσαντες εἰς βασιλεῖα. Εἰς τὸν ἀπόκεντρον τοῦτον τόπον τῆς Ἑλλάδος κατάρθωσαν οἱ Μοντενεγρίνοι νὰ ἔχωσι κόμματα ἰσχυρὰ, καὶ ἐὰν ὁ ἀποδιδομένης

(*) Ὅρα τὰς παρατηρήσεις τοῦ μεταφραστοῦ εἰς τὸ τέλος.

εἰς τὸν Μέγαν Πέτρον σκοπὸς τῆς κατακτίσεως τῆς Ἀνατολῆς δὲν εἶχεν ἔτι ὠριμάσει, ἡ ῥωσικὴ ὁμῶς κυβέρνησις ἀφρόνως ἐπιδαψίλευε τὰ δῶρα καὶ τὰς θωπείας τῆς, ἵνα διατηρῇ θερμὴν καὶ ἀναλλοίωτον τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην τῶν Μοντενεγρίνων.

Ἡ δὲ κολοσσιαία δύναμις αὕτη, ἡ ἀπροσδοκήτως κατὰ τὴν Ἀρκτον ἀναφανείσα (1764), ἐπίστευεν ἤδη ὅτι ἡδύνατο τὰ πάντα νὰ κατορθώσῃ. Ἡ εὐφυΐα μιᾶς γυναικὸς, διὰ δολοφονίας μέχρι τοῦ θρόνου ἀνυψωθείσης, διεῖπε θυμωσάτως τὴν πολιτικὴν τῆς Πετροπόλεως, καὶ διὰ νεωτερισμῶν ἀξιολόγων προεμήνυεν ὡς ἀλάνθαστον καὶ προσεχτὴ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν φιλοδόξων σκοπῶν τοῦ ἀθανάτου θεμελιωτοῦ τῆς ῥωσικῆς δυνάμεως. Αὕτη ἦτο ἡ Αἰκατερίνη, ἥτις καλέσασα πλῆθος Ἑλλήνων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ Πελοποννήσου καὶ ἐκ τῶν νήσων, κατέταττεν αὐτοὺς εἰς τὸν στρατόν της, καὶ διώριζε τινὰς διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν της ἢ μέλη τοῦ Συμβουλίου της. Τὸ Κράτος αὐτῆς ἦτο καταρύγιον τῶν ἐν Ἀνατολῇ καταδιωκομένων χριστιανῶν, καὶ οἱ Ἕλληνες ἐγκαθιστάμενοι εἰς Πετρούπολιν, ἀπελάμβανον δικαιώματα ῥώσων πολιτῶν, εὕρισκον παρὰ τὴν Νίβαν πατρίδα γενναίαν καὶ εὐεργέτριαν, πολλάκις δὲ ἡ ἀγαθοεργία τῆς Αἰκατερίνης ἔθραυε τὰ δεσμά των καὶ ἐν τῇ ἔδρῃ αὐτῇ τῶν Ὀθωμανῶν.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΠΛΩΗΣ

τοῦ τελευταίου τῶν Ἑλλήνων Ἀυτοκράτορος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

—Ο—

α Ἡ ἐν Ταυρίνῳ Βασιλικὴ ὀπλοθήκη, περιέχουσα ποικίλλην καὶ σπανίαν συλλογὴν ὀπλων, θεωρεῖται ὡς τις τῶν πλουσιωτέρων ἀποθηκῶν τῶν τοιούτων ιστορικῶν μνημείων, οὐχὶ κατωτέρα τοῦ στρατιωκοῦ Μουσείου τῆς Ἰσπανίας· διότι ἐν αὐτῇ εὕρισκεις καὶ τὰ ὄπλα τῶν ἐκ Σαβανδίας ἡγεμόνων, καὶ τὸ ἐφίππιον Καρόλου τοῦ Πέμπτου, καὶ ἀσπίδα καὶ ἐγχειρίδιον ἀνέκοντα, ὡς λέγεται, εἰς τὸν Βενθουῶτον Σελλίνην, καὶ τεμάχιον ῥωμαϊκοῦ ἀετοῦ, καὶ τὸ ξίφος ὃ ἔφερεν ὁ Βοναπάρτης ἐν Μαρσέγγῳ, καὶ τοὺς ἀετοὺς τοὺς ἐπὶ τῶν σημαίων ὡς ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολεὼν ὁ Α' παρέδωκε πρὸς τὰ Πεδεμόντεια συντάγματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄπλα αὐτὰ τοῦ Τίππο Σαῖβ (*).

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Τοῦ ἐπιλεγομένου Βαχχδοῦρ (γενναίου) τελευταίου τῆς Μαισούρας Ναεάδου, περιωνύμου καταστάντος διὰ τὸ κατὰ τῶν Ἀγγλῶν μῆκος καὶ τὰ κατορθώματα, ὅτε οὗτοι ἤλθον εἰς κατάκτησιν τῶν Ἰνδιῶν. Διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του τὸ 1782 ἔτος, ἐκέρχεν ἀμέσως πόλεμον πρὸς τοὺς Ἀγγλοὺς, εἰκόσεν

α Ἐκ τῶν μνημείων δὲ τῆς Ἀνατολῆς διαπρέπει ἡ πλουσιωτάτη συλλογὴ ἔν κομίτας ἐξ Ἰνδιῶν εὐγενῆς τις Πεδεμόντειος ἐδωρήσατο τῷ Κάρολι Ἀλβέρτῳ· ταύτης τὸν πλοῦτον ἐπηνύξησαν ἐσχάτως σημαῖαι καὶ ὄπλα συλλεχθέντα κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ὑπὸ τοῦ πρώην πρέσβους τοῦ Ταυρίνου ἐν Κωνσταντινουπόλει Κ. Τέκκου. Μετὰ τῶν ἄλλων ὀπλων τῆς τελευταίας ταύτης συλλογῆς εἶδον σπάθην κυρτὴν ἐκ τῶν λεγομένων τῆς Δαμασκοῦ, ἐλκύσαντες ἰδίως τὴν προσοχὴν μου. Περὶ ταύτης λοιπὸν θέλω ὁμιλήσαι ἐνταῦθα.

α Τὴν σπάθην ταύτην μετακομισθεῖσαν μετ' ἄλλων ὀπλων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Κ. Τέκκου, κατέλεξεν ὁ Κ. Παπασιάν, εὐγενῆς Ἀρμένιος διατρίβων ἐν Ταυρίνῳ, μετὰ τῶν ἀδεσπότην μνημείων τῆς Ἀνατολῆς, καὶ οὕτω πως κειμένην εἶδον αὐτὴν ἡμέρας τινὰς μετὰ τὸν σοφὸν ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Λούδρου Κ. Λουπεριέ, ἐξετάσαντα ἐπίσης τὸ ὄπλον τοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἔφορος τῆς Βασ. ὀπλοθήκης ἐζήτησε τὴν γνώμην μου περὶ αὐτῆς, ἐκθέτω ταύτην ἐνταῦθα. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προῶ εἰς τὴν εξέτασιν, νομίζω ἀναγκαῖον νὰ περιγράψω τὸ ὄπλον παραθέτων καὶ τὸ σχεδιογράφημα.

α Ἡ μὲν λεπίς εἶναι κυρτὴ δαμασκηνουργῆς, ἡ δὲ λαβὴ καὶ ὁ κολεὸς δὲν σώζονται, ἀρπαγέντα βεβαίως ἕνεκα τοῦ πλούτου αὐτῶν· μένει ἄρα μόνη ἐκείνη μετακομισθεῖσα, ὡς εἶπον, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ ὄπλον τοῦτο, ὡς καὶ τὴν σημαίαν Μωάμεθ τοῦ Β' ὑπάρχουσιν ἐν τῇ συλλογῇ, ἡγόρασε κατὰ πρῶτον ἔμπορος τις παρὰ τινος φύλακος τοῦ τάφου τοῦ κατακτητοῦ· ἔχει δὲ κοσμήματα ὅλως Βυζαντινὰ, ἥτοι δύο λαμπάδας, ἐφ' ὧν κεῖται ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, βασταζούσης τὸν Ἰησοῦν, καὶ τούτου καὶ ἐκείνης ἐστεμμένων διὰ κύκλου φωτός, καὶ κεχαραγμένων κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς ρυθμὸν καθ' ὃν ἐξωγραφοῦντο αἱ εἰκόνες τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐχαράσσοντο τὰ μεταλλία τῶν τελευταίων τῆς Ἑλλάδος αὐτοκρατόρων. Μικρὸν ὑπεράνω τῆς εἰκόνος ταύτης φαίνονται δύο ἄγγελοι βαστάζοντες στέφανον, πρὸς δὲ καὶ τρεῖς ἄνθρωποι ἐγκεκολλημένοι τεχνικῶς ἐπὶ τῆς λεπίδος, ἧς τὰ κοσμήματα σώζουσιν εἰσέτι ἔχνη χρυσᾶ.

α Ἐπὶ τοῦ ἄλλου μέρους τῆς λεπίδος ὑπάρχει ἡ ἐπομένη μονόστιχος ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, κεχαραγμένη δι' ἀναγλύφων στοιχείων κεχρυσωμένων. Ταύτης δὲ προηγείται σταυρὸς, ὡς φαίνεται ἐν τῷ παρακειμένῳ σχεδίῳ.

α Σὺ, Βασιλεῦ ἀείτλητε, λόγε Θεοῦ, παντάναξ,

α τῷ ἡγεμόνι καὶ πιστῷ αὐθέντῃ Κωνσταντίνῳ.

αὐτοὺς ν' ἀποχωρήσωσιν ἀπὸ Βιδυόρης, καὶ ὁμολόγησεν συνθήκην ἀνέλιπον αὐτῷ. Ἐπιτελομένη δὲ τότε οὐλτάνος καὶ παδισᾶχ, καὶ ἀνέπτυξεν ἄκραν πολυτέλειαν. Πολεμίσας καὶ πάλιν πρὸς τοὺς Ἀγγλοὺς, ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ αὐταῖς τὸ ἥμιον τῆς ἐπικρατείας του· ἐπαναλαβὸν δὲ τὰς ἐχθροπραξίας ἐπολιορκήθη εἰς Σαριγγαπατάμην καὶ ἐπεὶ μαχόμενος τὸ 1799 ἔτος. Τίς εἶδεν ἂν ὁ κατ' αὐτὰς ἐπίσης περιάνυμος καταστὰς διὰ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ Νανά Σαῖβ μὴ ἦναι ἀπύγονος ἐκείνου;